תורת הטהרה

טהרות בעיין
רשת כוללים ללימוד סדר טהרות בעיין

משמרת הטהרה

שאלות ותשובות בעניני סדר טהרות בחיי המעשה לכשיבנה בית המקדש במהרה בימינו

גליון 71 ויצא תשפ"ז

דבר העורך

אם אין אני לי מי לי ואם לא עכשיו אימתי. דבריו הקדושים של הלל הזקן צריכים להיות נר לרגלינו. אף אחד לא יעבוד במקומך, ולא לדחות שום דבר. אם לא נשקיע כעת בלימוד דיני הטהרה נמצא את עצמינו לפתע במצב בלי נעים... מה זה אב הטומאה, ראשון, שני, איזה אוכל מקבל טומאה ובאיזה אופן, מה זה הכשר, רצון, איזה כלים מטמאים ואיזה לא, מה זה מדרס ומהו מרכב, והרשימה עוד ארוכה.

ואם כי הלכות הטהרה רבים ואינם שגורים בפינו אך עלינו להשתדל להוסיף ולברר ולא עליך המלאכה לגמור, אך אין אתה בן חורין ליבטל הימנה.

ואם לא עכשיו אימתי?!

בגליון זה מופיע מידי שבוע משנה מסדר טהרות עם פירוש בהיר ומאיר עיניים הנותן ידיעה רחבה במושגים העמוקים של סדר טהרות, בשילוב שאלות מחיי המעשה הממחישות את המושגים הנלמדים במשנה. ואם לא עכשיו אימתי?!

ניתן לשלוח שאלות בעניני טהרות הנוגעים לחיי המעשה לדוא"ל:
t402422@gmail.com

וכן במכשירי קהילות קופת תורת הטהרה בשליחת הודעה למנהל הקופה, או בנדרים פלוס בקופת אהלי תורה-קטגוריה גליון משמרת הטהרה, ונשתדל אי"ה להשיב עליהם.

בברכת הטהרה

משמרת הטהרה

כשהתחיל אבינועם לשמור על דיני הטהרה וזכה לאכול חולין בטהרה, התעורר בלבו הספק האם הגידולים שבעציצים השונים דינם כמחובר שאינו מקבל הכשר כשבאו עליו מים, או שמא כיון שהם גדלים בתוך עציץ הרי הם כתלושים שאם באו עליהם מים הוכשרו לקבל טומאה.

מכיון שהיו ברשותו מגוון סוגים של עציצים הוא העדיף שלא לשאול בעל פה אלא להציג את העציצים השונים בפני החכמים.

וכך זכה אבינועם לביקור מיוחד של ר' יוסף שהיה תלמיד חכם מובהק ובקי בכל חלקי התורה שהגיע במיוחד לחצירו של אבינועם כדי לעמוד מקרוב על דינו של כל עציץ. ברוב העציצים הסתפק ר' יוסף בהרמה זהירה של העציץ לבדוק האם יש בו נקב בשיעור שורש קטן כדי לקבוע את דינו אם נחשב עציץ נקוב או עציץ שאינו נקוב, אך באחד העציצים השתהה ר' יוסף ובחן אותו מכל צדדיו תוך כדי שהוא מתרחק מעט ומביט עליו מלמעלה. אבינועם הסתקרן מאד, מה מיוחד בעציץ זה, ומה יש לבדוק בצד העליון של העציץ, ור' יוסף נאות להסביר לו שאמנם עציץ זה הוא שלם לגמרי ואין בו נקב מלמטה, אך בכל זאת יתכן שדינו כעציץ נקוב, וזה תלוי דוקא בחלק העליון של העציץ, אכן, איך יתכן הדבר?

עציץ שמלא אותו בעפר עד שפתו דינו כעציץ נקוב

תשובה. מבואר במשנה עוקצין פ"ב מ"י שעציץ נקוב מכשיר את הזרעים ושאינו נקוב אינו מכשיר את הזרעים, ואמנם אם מלא את העציץ עד שפתו בעפר דינו כעציץ נקוב מפני שנחשב כעפר המונח על טבלה חלקה שדינה כעציץ נקוב כיון שאין מה שמפסיק מצד העפר.

ואמנם נחלקו הראשונים האם מדובר בעציץ שמלאהו בעפר עד למעלה משפתו שאז בולט העפר החוצה ולכן דומה לעפר המונח על טבלה, אבל באופן שהעפר ממלא רק את כל העציץ ואינו בולט החוצה אין דינו כעציץ נקוב, או שגם באופן זה דינו כעציץ נקוב, לדעת הר"ש רק באופן שהעפר בולט החוצה דינו כעציץ נקוב, ולדעת הרמב"ם בכל אופן דינו כעציץ נקוב.

ולכן בעציץ זה שהעפר הגיע עד שפתו היה צריך התבוננות האם העפר בולט מעט על פני העציץ ובזה לכו"ע דינו כעציץ נקוב, או שמא העפר מגיע בדיוק עד שפתו שזה תלוי במחלוקת הראשונים.

לזכות ידידנו הר"ר א. ג. שיחי' לשפע ברכה והצלחה וסייעתא דשמיא בכל מעשי ידיו

נערך ע"פ ספר הלכתא למשיחא להגרש"ב אלון שליט"א, וספר דורש לציון קיצור דיני טהרות להרב שמעון ארנטרוי שליט"א. בכל עניני הגליון ניתן לפנות לטל 0527655009 בשעות בין הסדרים או בדוא"ל: t402422@gmail.com

משנת הטהרה

נערך ע"פ ספר מתנה אבריהם על משניות סדר טהרות
מאת הרה"ג ר' אברהם יוסף פוגל שליט"א

עוקצין פ"ב מ"י

כלי גללים וכלי אדמה, שהשרשים יכולין לצאת בהן, אינם מכשירים את הזרעים. עציץ נקוב אינו מכשיר את הזרעים. ושאינו נקוב, מכשיר את הזרעים. כמה הוא שעורו של נקב, כדי שיצא בו שרש קטן. מלאהו עפר עד שפתו, הרי הוא כטבלא שאין לה לזבז.

כלי גללים, וכלי אדמה, שהשורשים שלהם יכולים לצאת בהן, אינם מכשירים את הזרעים.

כלי גללים הם כלים העשויים מגללי בהמה, והשורשים יכולים לצאת מהכלי, וכתב הרע"ב, אע"פ שאינם מנוקבים השורש יוצא מעצמו, ונוקב את הגלל, ואת האדמה של אותו הכלי, ולהכי לא נקט כלי אבנים, לפי שקשים הם ואין השורש נוקב אותם, עכ"ל.

ומבואר שכלי גללים היות שהשורש יוצא מעצמו זה נחשב נקוב אפילו שהכלי לא היה נקוב מעיקרו, אולם עדיין לא מבואר מה דין הכלי עד שהשורש נוקב אותו, האם צריך בדוקא שהשורש ינקוב אותו למעשה, או שמספיק מה שהשורש יכול לנקוב אותו, משום שזה מגלה לנו שהחומר של הכלי הוא רך כ"כ שהוא נחשב לכלי נקוב, גם לפני הנקיבה בפועל.

עציץ נקוב מכשיר את הזרעים

ובתפא"י מבואר לכאורה שעצם זה שהוא רך, הוא נחשב לנקוב, אפילו שלא נקוב בפועל, ובפשטות צ"ל, שמפני רכות הכלי יש יניקה גם שהכלי עדיין לא נקוב, דבכל גוונא הוא יונק מהאדמה.

עציץ נקוב, אינו מכשיר את הזרעים.

כתב הרע"ב, דלא מקבלי הכשר משום דחשיבי מחובר, ואין הזרעים ניכשרים לקבל טומאה, אלא שבאו עלים מים לאחר שנתלשו, ואפילו פירות התלושים אין נכשרים במים שבתוכו, לפי שאין המים מכשרים במחובר, דבעינו שיהוי המים תלושים, והני מים דמנחי בעציץ נקוב, כמנחי בארעא דמי, עכ"ל.

ומבואר שדין העציץ נקוב הוא כדין כלי הגללים, דחשיב כמחובר, וממילא אין המים שבתוכו מכשירים, כיון דבעינן שהפירות יהיו תלושים.

וצ"ב מדוע המשנה לא כללה את הדין שכלי גללים, ואדמה, ביחד עם הדין של עציץ נקוב, הרי זה אותו הדין שהם נחשבים כמחובר.

ובמשנ"א מבואר שהחידוש שבכלי אדמה, שם אפילו אם הוא לא נקוב, משא"כ בעציץ דוקא אם השורש נקב אותו.

ושאינו נקוב, מכשיר את הזרעים.

דעציץ שאינו נקוב נחשב כתלוש לגמרי, ומים וזרעים שבתוכו נחשבים כתלושים.

שיטת רש"י בגיטין דף ז: ובמנחות דף פ"ד: שהמשנה מדברת דוקא בעציץ של עץ, אולם בחרס בין נקוב בין שאינו נקוב, נחשב למחובר, ובתוס' שם כיון ששואב מלחות הקרקע, וחרס דוקא נקוב נחשב כמחובר, והראב"ד סובר דבכל גוונא נקוב נחשב כמחובר, ושאינו נקוב תלוש.

כמה הוא שיעורו של נקב, כדי שיצא בו שורש קטן.

כתב המשנ"א, דמלשון המשנה משמע דכל שהוא זה אפילו כשערה הוה שיעור, אולם בגמ' בשבת, סוף פרק המצניע משמע שהוא גדול מנקב של מוציא משקה.

מלאו עפר עד שפתו, הרי הוא כטבלא שאין לו לבזבז.

לרע"ב מדובר, בעציץ שאינו נקוב, שאדם מילא אותו עפר עד שפתו, ולאחר מכן הוסיף עוד עירמת עפר מעל שפת העציץ, שדינה כמונחת מעל טבלא שטוחה.

הרמב"ם בפירוש המשנה מבאר, שמילא עפר עד למעלה, ולא מעל שפת הכלי, דנחשב כאילו אין פה כלי, ומשום הכי חשיב למחובר.

וצ"ב, דבשלמא לשיטת הרמב"ם, זה נחשב שאין פה בכלל כלי, וא"כ הכל יושב על הקרקע ומחובר לקרקע, אולם לרע"ב, שמילא מעבר לגדותיו, ועציץ כזה נחשב לתלוש, אלא שהחלק העליון כיון שרואה את הקרקע מד' רוחות, הוא נחשב למחובר, א"כ צ"ב דבשלמא לגבי יניקה כיון שהעפר פתוח מד' רוחות זה נחשב שהוא יונק, אולם עכ"פ לענין דין מחובר, צריך שהעציץ יהיה על הקרקע ממש, דהחלק הפתוח, הוא באויר ולא על הקרקע.

לשאלות ניתן לפנות למחבר בטל: 0504106034